

4. Суліма Є. Невідкладні завдання системи вищої освіти на новому етапі Болонського процесу / Є. Суліма // Вища школа. – 2010. – № 11. – С. 5-13.
5. Юденко М. Н. Академическая мобильность в свете Болонской декларации / М. Н. Юденко // Высшее образование в России. – 2011. – № 8–9. – С. 107-111.
6. Кузнецова В. В. Болонський процес і реформування вищої освіти України / В. В. Кузнецова // Вісник Придніпровської державної академії будівництва та архітектури. – Д. : ПДАБА, 2012. – № 5. – С. 59-61.
7. Швець Ю. Ю. Проблемы реформирования высшего образования Украины после присоединения к Болонскому процессу [Електронний ресурс] – Режим доступу : http://www.rusnauka.com/12_KPSN_2013/Economics/15_134803.doc.htm.
8. Майкл Ноер. Один викладач на 10 000 000 студентів [Електронний ресурс] / Майкл Ноер // Forbes. – 2013. – № 1. – Режим доступу : <http://forbes.ua/magazine/forbes/1344979-odin-prepodavatel-na-10-000-000>

УДК 37:005.336.3:001.891

ПЕДАГОГІЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ – ЗАПОРУКА ЯКОСТІ ОСВІТИ

Ульянова В.С., к. пед.н., доцент

*Комунальний заклад «Харківська гуманітарно-педагогічна академія»
Харківської обласної ради*

У статті розглядаються особливості педагогічних досліджень та їхній вплив на якість освіти. З'ясовано роль та місце педагогічних досліджень в управлінні галуззю освіти. Простежено зв'язок між науковими та педагогічними дослідженнями; визначено методи провадження педагогічних досліджень.

Ключові слова: педагогічне дослідження, якість освіти, управління, методологія, методи.

Ульянова В.С. ПЕДАГОГИЧЕСКОЕ ИССЛЕДОВАНИЕ – ЗАЛОГ КАЧЕСТВА ОБРАЗОВАНИЯ / Коммунальное учреждение «Харьковская гуманитарно-педагогическая академия» Харьковского областного совета, Украина

В статье рассматриваются особенности педагогических исследований, а также их влияние на качество образования. Определена роль и место педагогических исследований в управлении отраслью образования. Прослежена связь между научными и педагогическими исследованиями; определены методы проведения педагогических исследований.

Ключевые слова: педагогическое исследование, качество образования, управление, методология, методы.

Ulyanova V.S. PEDAGOGIC STUDY – PLEDGE OF QUALITY EDUCATION / Municipal institution «Kharkiv Humanitarian-Pedagogical Academy» Kharkiv Regional Council, Ukraine.

In the article discusses the features of educational research, as well as their impact on the quality of education. Defines the role and place of educational research in management education. Traces the relationship between scientific research and teaching; defined methods of educational research.

Key words: pedagogical research, the quality of education, governance, methodology, methods.

Постановка проблеми. Педагогічне дослідження неможливе без врахування досягнень сучасної науки. Вимоги сьогодення потребують постійно вдосконалювати методику проведення аналізу результатів педагогічного експерименту. Для цього необхідно розуміти сутність кожного методу статистичного аналізу, умови його застосування, можливі обмеження, технології попередньої підготовки даних для аналізу. Актуальність цього дослідження полягає у необхідності постійно вдосконалювати навчально-виховний процес, підвищувати якість освіти, а для цього вчитель повинен уміти узагальнити досвід, провести дослідження, проаналізувати його результати.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. З початком реформування національної системи освіти українські вчені–педагоги почали активно працювати над розвитком освітніх технологій та проводити нові педагогічні дослідження, зокрема було розроблено та досліджено технології життєтворчості (Л. Сохань, І. Єрмаков), технології кооперативного навчання (Г. Сазоненко), застосовано особистісно орієнтовані у вихованні (І. Бех), розроблено класифікацію педагогічних новацій за складовими компонентами педагогічного процесу (Л. Даниленко) тощо.

Теми педагогічних досліджень при навчанні у загальноосвітніх навчальних закладах досліджували: В. Бобрик, Л. Варяниця, В. Гиренко, Г. Гришкова, О. Кириченко, Г. Компанієць, М. Пашенко, О. Чульська та інші; у професійно–технічних навчальних закладах розглядали такі вчені як Г. Корольова, Л. Крюкова, Г. Митринська, Т. Панасюк, Т. Попова, Н. Тарасова та ін.; розробкою та дослідженням технологій навчання у ВНЗ займалися: Н. Гуменко, К. Дубич, Т. Качеровська, І. Полещук, В. Приходько, Т. Хлебнікова, А. Черепанова, В. Чигиріна та інші.

Мета статті: проаналізувати методи аналізу результатів педагогічного дослідження, показати різні аспекти наукової методології що використовуються під час педагогічних досліджень. Довести, що педагогічне дослідження є запорукою якості освіти.

Виклад основного матеріалу. Розвиток кожної науки залежить також і від того, як фахівці здобувають нові факти, аналізують явища, виводять і обґрунтовують закони. Це залежить від особливостей процесу пізнання, використовуваних методологій і методів оцінювання здобутих результатів. Педагогіка вимагає особливої точності та об'єктивності наукових даних, адже вона має справу з найскладнішим і особливо делікатним явищем – вихованням людини. З огляду на це методологія педагогіки як науки є сукупністю положень про педагогічне пізнання і перетворення дійсності.

Основою методології педагогіки є вчення про структуру і функції педагогічного знання; вихідні, фундаментальні педагогічні положення (теорії, концепції, гіпотези), які мають загальнонаукове наповнення; вчення про логіку і методи педагогічного дослідження, способи використання здобутих знань для вдосконалення педагогічної практики та якості освіти. Ця схема співвідноситься з методологією педагогіки і її галузями, що виникають на межі наук [8].

Педагогічне дослідження – процес наукового визначення, вивчення та аналізу результату актуальної педагогічної проблеми. Як будь–яке наукове дослідження, педагогічне дослідження від творчого задуму до закінченої наукової праці також здійснюється індивідуально. Спираючись на загальні та часткові методи дослідження, вчений отримує відповідь на питання, з чого потрібно розпочинати дослідження, як узагальнити факти і яким шляхом дійти до висновків. При цьому закономірним є дотримання таких рекомендацій: не сприймати за істину те, що не є достовірним і аксіоматичним; складні питання розділяти на стільки частин, скільки потрібно для вирішення проблеми; починати дослідження з найпростіших і найзручніших для пізнання речей і провадити до складних і важких; зупинятися на всіх подробицях, на все звертати увагу, щоб бути впевненим, що нічого не випущено.

Навчання, виховання, а також управління освітою є надзвичайно складними процесами, остаточно вирішити проблеми яких практично неможливо. І це обумовлює постійну необхідність нових наукових досліджень для підвищення якості освіти та поліпшення управління галуззю. Творчий цілеспрямований пошук шляхів удосконалення виховання і навчання складає зміст педагогічного дослідження. Ґрунтується воно на вихідних положеннях, які об'єднуються у концепцію дослідження, яка є основою дослідницького

пошуку. У процесі наукового пошуку прийняті вихідні положення перевіряють, розвивають, коригують, за необхідності – відкидають (зміна або модернізація концепції).

Педагогічне дослідження здійснюється на теоретико–методологічному, теоретичному, методичному, а також історико–педагогічному рівнях. Теоретико–методологічний рівень спрямований на аналіз існуючих і створення нових педагогічних теорій [2].

Ефективність таких досліджень оцінюють за ступенем новизни і теоретичної значущості здобутих результатів та їх впливу на розвиток педагогіки. Теоретичний і методичний рівні забезпечують вирішення відповідних проблем навчання і виховання дітей, та підвищення якості освіти. Їх ефективність пов'язують насамперед із якістю розв'язання конкретних навчально–виховних завдань. Історико–педагогічне дослідження має на меті вивчення конкретних проблем історії педагогіки. Їого ефективність обумовлена не лише новизною виявлених дослідником даних, а й прогностичним їх значенням для розвитку науки і практики. Ефективність дослідження оцінюють за результатами поставлених завдань.

Для обґрунтування проблеми дослідження необхідно вивчити теорію, історію питання та його реальний стан на даний час. Проблема дослідження відображає невідповідність між уявленнями про питання та його суттю, характеризує суперечність між типовим станом явища, яке досліджують, і вимогами до нього. Проблема має бути актуальною; у виборі об'єкта і предмета дослідження виходять з потреби його вивчення. Визначення проблеми вимагає особливого бачення, що базується на досвіді наукової діяльності та знаннях. Вирішення проблеми є метою дослідження. На основі теоретичного аналізу і реального стану проблеми на практиці дослідник визначає конкретні завдання [1].

Об'єктами педагогічного дослідження є елементи педагогічної системи. На відміну від предмета, об'єкти дослідження існують незалежно від дослідника. Предметом дослідження є частина об'єкта, яка безпосередньо полягає у дослідженні. Проблема дослідження завжди пов'язана з удосконаленням предмета дослідження, поліпшенням його стану в педагогічній практиці, поглибленням теоретичних уявлень про нього.

В організації дослідження особливо важливим є формулювання гіпотези, яка передбачає процес і висновки дослідження. Це припущення вибудовується на попередньому вивченні проблеми. Наукове дослідження неможливе без висунування і перевірки гіпотез. Успішність дослідження і його значущість великою мірою залежать від того, наскільки правильною є гіпотеза, чи виявляє вона закономірності, чи створює передумови для побудови нових наукових концепцій. Перший етап закінчується вибором методів дослідження на основі специфіки проблеми і завдань, які поставив перед собою дослідник. Такими завданнями можуть бути вивчення проблеми, прийомів і операцій, спрямованих на досягнення мети дослідження та вирішення його завдань. Методи повинні відповідати етапові дослідження. Наприклад, для початкового етапу придатні методи теоретичного пошуку: підбір та опрацювання наукових джерел, вивчення педагогічної практики тощо [3].

Вирішення поставлених завдань. Для практичної перевірки гіпотези застосовують констатуючі, формуючі та контрольні методи. Насамперед дослідник вивчає первинний стан педагогічного явища, вдаючись до констатуючих методів: спостереження, бесіди, вивчення матеріалів роботи дошкільних закладів, соціометрії, експерименту. Використання формуючих методів вносить зміни у педагогічний процес, які дослідник вважає необхідними для досягнення мети (спостереження, експеримент, бесіди, опитування педагогів і батьків, вивчення робіт дітей, тестування). За допомогою контрольних методів виявляють успішність застосування формуючих методів.

Для оцінки правильності дослідницького пошуку, а, за необхідності, його коригування, дослідник веде постійний моніторинг – збір, обробку та аналіз інформації про хід

дослідження, його проміжні та остаточні результати. Основою моніторингу є система діагностики, яка передбачає необхідний набір критеріїв.

Теоретичний аналіз результатів, формулювання висновків і педагогічних рекомендацій, упровадження їх у практику. Цей етап завершує дослідження. З'ясувавши, що гіпотеза не підтвердилася, дослідник змушений висунути нову і відповідно до неї здійснити нове дослідження. Про успішність дослідження свідчить використання його результатів у теорії і практиці дошкільного виховання та підвищення якості освіти.

Дослідження у сфері педагогіки має суттєві особливості, зумовлені його об'єктом: особистість дитини перебуває на стадії розвитку, тому дослідження має сприяти її розвитку; оскільки кожне досліджуване явище, що розвивається, пов'язане з іншими, то його необхідно вивчати послідовно, зважаючи не лише на окремо взяті параметри, а й на їх зв'язок з іншими аспектами розвитку; дослідження проблем шкільної педагогіки, як правило, здійснюється в умовах реального педагогічного процесу; вивчення особливостей виховання і розвитку дитини має відбуватися з відома батьків і педагогів.

Необхідною умовою успіху педагогічного дослідження є його зв'язок із практикою. Така специфіка зумовлена нерівномірністю перебігу процесів виховання і розвитку та непередбачуваністю їх результатів. Дослідження покликане здобути різнобічні дані про динаміку розвитку педагогічного явища з огляду на умови, в яких воно функціонує. Результати педагогічного дослідження, як правило, потребують тривалої перевірки, бо виявляються не відразу. Попри те, саме завдяки таким дослідженням пропонуються і реалізуються найсуттєвіші нововведення в педагогічну практику і здійснюється управління освітою.

Отже, головним критерієм ефективності науково-педагогічного дослідження є здобуття нового наукового результату, що є передумовою вдосконалення процесу виховання і навчання.

Завдання дослідження – його конкретизована мета. Завдання дослідження: а) вирішення певних теоретичних питань, що є загальною проблемою (наприклад, з'ясування сутності дидактичного явища, вдосконалення його визначення, дослідження ознак); б) експериментальне вивчення практики вирішення проблеми, виявлення її типового стану, типових недоліків, їх причин, типових рис передового досвіду та ін.; в) обґрунтування системи заходів, необхідних для вирішення поставленого завдання; г) експериментальна перевірка запропонованої системи заходів щодо відповідності її критеріям оптимальності; г) вироблення методичних рекомендацій для тих, хто використовуватиме результати дослідження на практиці.

Організуючи дослідження конкретної педагогічної проблеми, дотримуються певної послідовності, а саме: а) визначення проблеми дослідження, яка має актуальне, життєве значення; б) ґрунтовне, всебічне і глибоке вивчення встановлених наукою фактів, положень, висновків. Під час вивчення літературних джерел з'ясовують головну ідею, позицію автора та особливості наукового доробку з досліджуваної проблеми. Важливо також простежити причину та логіку полеміки автора з іншими дослідниками, особливості його аргументації, виробити власну думку щодо його позиції. Аналіз проблеми, яка не знайшла відображення в його праці, допоможе чіткіше сформулювати завдання щодо глибшого вивчення проблеми; в) вивчення шкільної практики. У процесі аналізу літератури про досвід школи слід з'ясувати: що у вирішенні цієї проблеми вчитель здійснює найуспішніше, з якими труднощами він стикається; типові недоліки в його роботі з цього питання, головні причини труднощів і недоліків. Важливо знати чи досягає вчитель успіхів у роботі, раціонально витрачаючи час, чи вони пов'язані з перевантаженням його роботою в якомусь одному

напрямі на шкоду іншим; г) формулювання гіпотез імовірного висновку з дослідження; д) здійснення експериментальної роботи; е) вивчення передового досвіду; є) зіставлення експериментальних даних з масовою практикою; ж) узагальнення результатів дослідження, формулювання наукових висновків, доведення або спростування гіпотези; з) оформлення результатів дослідження, їх втілення в життя [7].

Педагогічний експеримент зазвичай проводиться у три етапи. На першому контролюючому етапі проводиться аналіз педагогічних умов, які склалися на основі сучасної практики у школі. Потрібно також провести діагностичне опитування учасників виділених контрольних та експериментальних груп.

Діагностичне дослідження повинне показати приблизно однаковий рівень підготовленості. Таким чином, з'ясується, що учні мають достатній рівень знань.

На другому (формулюючому) етапі реалізуються наступні педагогічні умови: а) які методики необхідно застосувати; б) що треба, щоб сформувати уміння і навички.

На третьому контрольному етапі проводиться повторне діагностичне дослідження в контрольних і експериментальних групах. Одержані результати повинні співпадати з даними контактуючого етапу.

Висновки. Таким чином, ми з'ясували, що педагогічні дослідження мають значний вплив на підвищення якості освіти. Ми дослідили і розглянули методологію педагогічних досліджень, довели його багаторівневність та зазначили, що педагогічне дослідження нерозривно пов'язане із науковими дослідженнями в цілому, але має свої особливості, відповідно до специфіки роботи педагога.

Педагогічне дослідження не лише впливає на підвищення якості освіти, а й на розвиток управління даною галуззю. Допомогає в проведенні діагностики, та визначенні слабких місць. Також ми довели, що педагогічне дослідження впливає на розвиток педагогіки як науки, виявляючи нові аспекти та рівні, створюючи нові методи виховання та навчання.

Отже педагогічне дослідження є запорукою якості освіти, а також допомагає розвивати сферу управління освітою та сприяє вдосконаленню методик навчання та виховання.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бабанский Ю.К. Проблемы повышения эффективности педагогических исследований. – М., 1982.
2. Білоусова Л.І., Статистична обробка даних з використанням табличного процесора Excel. / Л.І. Білоусова, О.Г. Колгатін, Л.С. Колгатіна / – Харків : Консум, 2002. – 36 с.
3. Вороніна Т.П. Утворення в епоху нових інформаційних технологій. Методологічні аспекти / Т.П. Вороніна, В.П. Кашицин, О.П. Молчанова / – М. : Информ Пресс – 94, 1995. – 220 с.
4. Говорський А. Е. Багатофункціональні розподілені системи контролю й керування // Відкрита освіта. – 2004. – N 2. – С. 56–59.
5. Гаасс Дж., Стонен Дж. Статистические методы в педагогике и психологии. – М., 1976.
6. Рогинский В.М. Абетка педагогічної праці (Посібник для починаючого викладача технічного вузу). – М. : Высшая школа, 1990. – 112 с.
7. Скалова Я. Методология и методы педагогических исследований. – М., 1989.